УДК 801.631.51
DOI https://doi.org/10.26661/2414-9594-2021-2-11

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СКОРОЧЕНЬ

Баранова С. В.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології
Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, Україна
orcid.org/0000000194259774
s.baranova@gf.sumdu.edu.ua

Юркова А. М.
студентка ІІ курсу магістратури
факультету іноземної філології та соціальних комунікацій
Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, Україна
orcid.org/0000000280206599
anastasiaurkova39@gmail.com

Ключові слова: *скорочення, переклад, метод, особливості, розшифрування, розуміння.*

Стаття присвячена дослідженню мовознавчого аспекту скорочених лексичних одиниць, що дає розуміння того, яким чином скорочення розвивається протягом часу, демонструє, якими особливостями наділена його структура. Протягом довгого періоду мовні скорочення є невід'ємною частиною людської комунікації. Нині вони набули поширення як форма спілкування у соціальних мережах. За допомогою методу порівняння встановлено різницю між такими поняттями, як «скорочення» та «абревіатура», яка полягає у тому, що абревіатури здебільшого утворюються завдяки поєднанню перших літер з різних слів, а скорочення – завдяки вилученню однієї з частин основи слова. Відповідно, метод зіставлення використано для виявлення спільної мети двох зазначених одиниць, яка представлена економним вираженням думок як на письмі, так і усно. У ході дослідження розглянуто види скорочень та особливості їхнього утворення: фонетичні, орфографічні, морфологічні, граматичні. Доведено, що саме вони допомагають читачеві правильно зрозуміти матеріал, а також сформувати детальне уявлення про різні галузі людської діяльності. Як ілюстративний матеріал були наведені приклади англійських скорочень з розшифруванням та перекладом українською мовою. Метод спостереження допоміг виокремити риси, які притаманні групам скорочення, – лексичній та графічній. Виявлено, що лексичні скорочення не потребують розшифрування і функціонують як самостійні мовні одиниці, а графічні, своєю чергою, навпаки, потребують тлумачення і не функціонують як самостійні. У статті продемонстровано, що складноскорочені слова розшифровуються за допомогою таких методів, як аналіз контексту, робота зі словниками та іншими додатковими джерелами, аналіз структури скорочень. Зазначена важливість знань перекладача щодо правильного написання скорочення, урахування контекстуальних умов задля його розшифрування в процесі створення якісного перекладу. Підкреслено, що ознайомлення з цілим текстом є передумовою встановлення правильного значення скорочення.

LINGUISTIC PECULIARITIES OF ABBREVIATIONS

Baranova S. V.
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of German Philology
Sumy State University
Rimskoho-Korsakova str., 2, Sumy, Ukraine
orcid.org/0000000194259774
s.baranova@gf.sumdu.edu.ua

Yurkova A. M.
2nd year Master's Student
of the Faculty of Foreign Philology and Social Communications
Sumy State University
Rimskoho-Korsakova str., 2, Sumy, Ukraine
orcid.org/0000000280206599
anastasiaurkova39@gmail.com

Key words: *shortening, translation, method, peculiarities, deciphering, comprehension.*

The article is devoted to the study of the linguistic peculiarities of abbreviated lexical units. This aspect provides understanding of how an abbreviation develops in time and demonstrates what features are pertaining to its structure. For a long period, language shortenings are an indispensable part of human interaction. Today they are a widespread means of communication in social nets. Using the comparative method, it has been revealed that the difference between such concepts as abbreviations and shortenings consists in the fact that abbreviations are mainly built with the combination of the initial letters of different words, and shortenings – with the removal of a part of the word stem. Accordingly, comparative method is used to identify the common purpose of these two units, which consists in economy of expression of thoughts both in writing and orally. In the course of the study, the types of abbreviations and features of their formation are considered: phonetic, spelling, morphological, grammatical ones. It is proved that they help the reader to understand the material correctly, as well as to form a more detailed idea of various fields of human activity. As an illustrative material, some examples of English abbreviations with deciphering and translation into Ukrainian were given. The observation method helped to identify the features that were inherent in the groups of shortenings – lexical and graphic. It is revealed that lexical ones do not need to be deciphered, and they function as independent language units, while graphic units, in their turn, on the contrary, need to be interpreted, they do not function as independent ones. The article has found out that blendings are deciphered by means of such methods as context analysis, work with dictionaries and other additional sources, and analysis of the structure of abbreviations. The importance of translator's knowledge of the correct abbreviation spelling and consideration of context conditions for its deciphering in the process of qualitative translation are identified. It is emphasized that the precondition for figuring out the correct meaning of an abbreviation is to read and understand the whole text.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі людина володіє значним обсягом інформації, яку намагається передавати мінімальною кількістю містких знаків, будуючи при цьому різні види скорочень. Зростання частки останніх серед новоутворених одиниць зумовлює актуальність дослідження. До того ж вивчення скорочень становить інтерес для перекладачів, оскільки неправильне розшифрування скороченої лексеми призводить до спотворення сенсу прочитаного і відповідно до грубих помилок у перекладі та викликає дисбаланс між цільовим і вихідним текстами. Аби цього уникнути слід враховувати особливості утворення скорочень – морфологічні, орфографічні, фонетичні, а також методи їхнього розшифрування. За словами К.Ю. Кравець [1], скорочення «не мають бути загадкою чи ребусом, які спотворюють сприйняття тексту та створюють «інформаційний шум».

Аналіз публікацій. Аналіз публікацій свідчить про те, що скорочення як мовне явище привертає пильну увагу багатьох відомих лінгвістів, а саме С.М. Єнікєєвої [2], Ю.А. Зацного [3]. С.М. Єнікєєва пропонує класифікацію абревіатур, що допомагає зрозуміти, яким чином вони утворюються. Ю.А. Зацний вважає, що скорочення є результатом мовної економії на морфологічному рівні. Особливостям перекладу абревіатур, акронімів і скорочень присвячене дослідження О.В. Бондаренко [4], загальну характеристику скорочень надає Л.Г. Верба [5]. К.М. Вашист [6] робить акцент на телескопії як способі утворення неологізмів. Спорадичним при цьому виявляється вивчення питання врахування мовних аспектів скорочень у процесі знаходження їхніх перекладацьких відповідників у цільовій мові.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей скорочених лексичних одиниць і розкритті значущості того, як методи розшифрування цих одиниць впливають на розуміння та якісний переклад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Англійська мова постійно розвивається і збагачується завдяки появі нових слів, до яких належать скорочені лексичні одиниці. З лінгвістичної точки зору скорочення – це спосіб словотвору, метою якого є вилучення однієї з частин основи[4, с. 77]. Воно складається з двох груп – лексичної та графічної. До першої групи належать акроніми *(RFC – Request for Comments – прохання про надання зауважень)* та усічення *(sis – sister)*, а до другої – скорочення на позначення валют (*hryvnia – hrn*), одиниць вимірювання (*centimeter – cm*), днів тижня (*Monday – Mon*) і т. д. [7, с. 143].

Скорочення в мові як невід'ємна частина людського спілкування має довгу історію. Ще в давні часи його можна було побачити в рукописах, на грошових одиницях, скелях *(CE – Common Era – поточна ера)*. Загалом, скорочення набуло популярності в новоанглійський період (XVII–XXI ст.). Саме в цей час німецьким лексикографом Йоганом Вальтером було створено словник *Lexicon Diplomaticum,* що містив 459 скорочень, та *Manuel tironien*, що складався з 424 скорочень, автором якого є французький письменник Еме Фейтрі. Продовжують активно вживатися такі слова з них, як *agrsn – aggression* (*агресія)*, *miss – mistress (господиня)* [4, с. 77]. Ці словники піддавалися нападкам пуристів, які вважали, що скорочення спотворюють мову, і намагалися зробити все, аби викорінити їх із побуту. Але Е. Фейтрі та Й. Вальтер все-таки відстояли право скорочень на існування завдяки публікаціям брошур до своїх словників з гаслами проти їхнього знищення.

Нині скорочення є поширеною формою спілкування в Інтернеті. Це зумовлено тим, що обсяг інформації занадто великий і має бути переданий коротко та зрозуміло для того, щоб люди могли сприймати все легко. Особливо часто скорочення вживаються під час спілкуванні в чатах, на форумах, сайтах знайомств. Саме там слова скорочуються так: *grl – girl, 4U – for you, me2you – me to you, u're the 1 – you are the one* [2, с. 12].

Коротко ознайомившись з історією появи скорочень, повернемося до розгляду їхніх груп та особливостей. Стосовно лексичної групи, а саме усічень, слід зазначити, що, за С.М. Єнікєєвою [2, с. 11–13], вони поділяються на:

– ***аферези***, мета яких полягає у видаленні початкової частини слова *(microbus – bus*, *Alexandra – Sandra*, *parachute – chute)*;

– ***апокопи***, сутністю яких є видалення кінцевої частини слова *(Samuel – Sam*, *doctor – doc*, *camera – cam)*;

– ***синкопи***, пов'язані з видаленням середини *(market – mart*, *spectacles – specs*, *regulations – regs)*;

– ***змішані***, мета яких – у видаленні початку й кінця *(refrigerator – fridge)*.

Звідси витікає сутність фонетичної особливості, яка зосереджена на аферезі, залишені частини від якої після трансформації читаються як нове слово. Приклади, що належать до інших типів усічення вимовляються повністю (читати *figure*, коли написано *fig.*).

Говорячи про морфологічні особливості складноскорочених лексичних одиниць, важливо знати, що вони не мають характеристик, які визначають слово як головну одиницю мови. Іншими словами, в абревіатурах відсутні частини будови слова: корінь, префікс, суфікс. Це свідчить про те, що їх не можна вважати звичайними словами [3, с. 31]. Слід додати, що англійські складноскорочені слова вважають іменниками і, звичайно, вони мають

категорії відмінка й числа. Наприклад, такі абревіатури, як *NAR (North African Republic)* та *NATO (North Atlantic Treaty Organization)* представлені формою однини.

Щодо морфологічних ознак, також необхідно зазначити, що для абревіатур властиво зберігати часові ознаки, які притаманні оригіналу. Слово *demonstrated* вжите у формі минулого часу, а це означає те, що його скорочена форма має ту ж форму – *demoed* [3, с. 30]. Звернувши увагу на слово *represents*, яке скорочується до *reps*, ми побачимо, що воно зберігає форму теперішнього часу.

За Б.А. Гончаровим [7], складноскорочені слова потрібно розшифровувати за допомогою таких методів, як:

1. Аналіз контексту.

Згідно з цим методом, завдання перекладача полягає в ознайомленні з цілим текстом, розумінні того, про що йдеться і здійсненні аналізу для встановлення чіткого значення скорочення, яке може бути багатозначним. За лінгвістичними нормами воно повинно супроводжуватися розшифруванням під час першого згадування в тексті будь-якого дискурсу. Але так буває не завжди. Саме через це перекладач повинен насамперед проглянути зміст тексту і визначити, до якої галузі він належить. Наприклад, *he has been playing sports since he was 6 years old and, as an adult, he participated in many competitions, which is a consequence of the fact that he now belongs to ABA* [8, с. 227]. Зазначене речення належить до спортивного дискурсу і має абревіатуру та її розшифрування поруч: *ABA – American Basketball Association*, що українською перекладається як *Американська баскетбольна асоціація*.

2. Робота зі словниками та іншими додатковими матеріалами.

Цей метод передбачає постійну роботу зі словниками та іншими додатковими матеріалами. Використовуючи їх та інші джерела, слід брати до уваги такі факти:

– одномовні словники не є ефективними, бо містять лише розшифрування абревіатур, що призводить до грубих помилок у процесі перекладу з англійської мови на українську і навпаки;

– перекладні/багатомовні словники (англо-український і навпаки) – запорука якісного перекладу. Саме в них можна знайти іноземний варіант скорочення, його відповідник і переклад українською;

– контекст – надійний засіб встановити, до якої галузі належить скорочення.

Отже, перший метод тісно пов'язаний із другим. Перекладач має використовувати термінологічні словники, ті, які належать до різних дискурсів. Наприклад, словник фізичних, медичних, авіаційних скорочень [8, с. 228].

Розглянемо таке речення: *this clinic provides free courses for future doctors and gives health training like first aid CPR in Ukraine and France. У цій клініці проводяться безкоштовні курси для майбутніх лікарів, а також передбачаються тренінги з охорони здоров'я, такі як надання першої допомоги – СЛР в Україні та Франції* [8, с. 228].

У наведеному прикладі речення належить до медичного дискурсу, на що вказують такі лексичні одиниці, як: *clinic, doctors, health training, first aid,* а також – абревіатура *CPR.* Для її розшифрування перекладач знайде ключові слова, а потім вибере у словнику правильний варіант розшифрування і перекладу цієї багатозначної абревіатури. Саме фраза *first aid* вказує на те, що *CPR (СЛР)* – це *серцево-легенева реанімація (Cardiopulmonary Resuscitation*), тобто невідкладна медична допомога, що має на меті відновлення життєдіяльності організму [8, с. 228].

3. Аналіз структури скорочень.

Відповідно до цього методу, аби не припуститися помилок у разі розшифрування абревіатур, перекладач повинен бути обізнаним у функціях деяких розділових знаків, пор.:

1) дефіс – орфографічний знак, що вказує на межі слів та словосполучень у нескороченій формі. Наприклад, *e-data, non-compliant, e-mail, V-day*.

2) круглі дужки. Цей розділовий знак надає додаткову інформацію до основної частини, наприклад: *VIF – Virus Infectivity Factor – ФІВ –* (фактор інфікованості вірусом).

3) скісна риска, що виконує три функції:

– вказує на частини слова (*C/C – Cancel Christmas – Різдво відміняється*);

– заміняє прийменники та сполучники (*U/S – unserviceable – непридатний для експлуатації*);

– надає додаткову інформацію до основної частини (*DCS/0 – Deputy Chief of Staff, Operations – заступник начальника штабу з оперативних питань*) [8, с. 229].

Розділові знаки допомагають зрозуміти орфографічні особливості складноскорочених одиниць, синтаксичні зв'язки в реченні, вони важливі для якісного перекладу та подальшого утворення нових слів.

Скорочені слова стають невід'ємною частиною словникового складу. Вони підпадають під процеси лексикалізації, стають повноправними одиницями мови та дають можливість її носіям на широкий вибір механізмів їх породження та вжитку. Переклад скорочень підпадає під загальні правила передачі лексики цільовою мовою, які ґрунтуються на семантичних відповідностях між двома мовами. У процесі пошуку еквівалентів скорочення орієнтуються на галузь, у контексті якої воно вжите.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Лінгвістичні особливості скорочених одиниць – це їхній фонетичний, морфологічний, орфографічний та граматичний аспекти. Вони впливають на методи розшифрування англійськомовних скорочень, до яких належать аналіз контексту, робота зі словниками й іншими додатковими джерелами та аналіз структури скорочень. Правильне розшифрування абревіатури – запорука адекватного перекладу, ефективної міжкультурної комунікації. Переклад повинен відтворювати тенденцію мови до простоти вираження та збереження інформаційної значущості в комунікативному процесі. Перспективою подальших досліджень може стати вивчення потенціалу скорочень у досягненні прагмастилістичного ефекту оригіналу та перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець К.Ю. Англомовні абревіатури в контексті євроінтеграції України та способи їх перекладу українською мовою. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки.* 2016. Вип. 2. С. 61–64.
2. Єнікєєва С.М. Скорочення слова як механізм формотворення та словотворення у сучасній англійській мові. *Вісник Запорізького державного університету. Серія «Філологічні науки».* Запоріжжя, 2006. № 2. С. 11–14.
3. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті та 90-ті роки XX ст. Київ, 2001. 32 с.
4. Бондаренко О.В. Особливості перекладу абревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. № 1. С. 76–83.
5. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської і української мов. Вінниця : Нова Книга, 2008. 248 с.
6. Медвідь О.М., Пєтухова А.Є., Вашист К.М. Телескопія як спосіб утворення неологізмів (на матеріалі сучасних онлайн-видань ЗМІ). *Філологічні трактати*. 2016. Т. 8. № 1. С. 39–45.
7. Гончаров Б.А. До питання про типологію та переклад скорочень в англомовній науково-технічній літературі. *Теорія і практика перекладу*. 2003. Вип. 17. С. 143–151.
8. Шеремет Д.В. Методи відтворення англійських абревіатур українською мовою. *Нова філологія*. 2011. № 44. С. 226–229.

REFERENCES

1. Kravets, K.Y. (2016). Anhlomovni abreviatury v konteksti yevrointegtatsii Ukraiiny ta sposoby yikh perekladu ukrainskoiu movoiu [English abbreviations in the context of European integration of Ukraine and methods of their translation into Ukrainian]. *Visnyk of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. Philological sciences*. Issue 2. P. 61–64.
2. Yenikeeva, S.M. (2006). Skorochennia slova yak mekhanizm formotvorennia ta slovotvorennia v suchasnii anhliiskii movi [Abbreviation of the word as a mechanism of formation and word formation in modern English]. *Bulletin of the Zaporozhye State University. Series: Philological Sciences*. Zaporozhye. No. 2. P. 11–14.
3. Zatsny, Y.A. (2001). Rozvytok slovnykovoho skladu anhliiskoii movyv 80-ti ta 90-ti roky XX st. [Development of the vocabulary of the English language in the 80's and 90's of the 20th century]. Kyiv. 32 p.
4. Bondarenko, O.V. (2015). Osoblyvosti perekladu abreviatur, akronimiv i skorochen [Features of translation of abbreviations, acronyms and abbreviations]. *Theoretical and applied problems of modern philology*. No. 1. P. 76–83.
5. Verba, L.G. (2008). Porivnialna leksykologiia anhliiskoii i ukrainskoii mov [Contrastive lexicology of English and Ukrainian]. Vinnytsia: Nova Knyha, 248 p.
6. Medvid, O.M., Pietukhova, A.Ye., Vashyst, K.M. (2016). Teleskopiia yak sposib utvorennia neologizmiv (na materiali suchasnykh onlain vydan ZMI) [Blending as a way to form neologisms (on the material of modern online media)]. *Philological Treatises*. 2016. Vol. 8. No. 1. P. 39–45.
7. Goncharov, B.A. (2003). Do pytannia pro typologiiu ta pereklad skorochen v anhlomovnii naukovo-tekhnicnnii literature [To the question of typology and translation of abbreviations in the English scientific and technical literature]. *Theory and practice of translation*. Kyiv, Issue 17. P. 143–151.
8. Sheremet, D.V. (2011). Metody vidtvorennia anhliiskykh abreviatur ukrainskoiu movoiu [Methods of reproduction of English abbreviations in Ukrainian]. *New Philology*. No. 44. P. 226–29.